

NBSTRAF 2015/115 Witwassen

Ook gepubliceerd in: [ECLI:NL:HR:2015:888](#), [JIN 2015/90](#), [NJB 2015/763](#), [RvdW 2015/650](#)

Aflevering 2015 afl. 7
Rubriek Rechtspraak
College Hoge Raad
Datum 07 april 2015
Rolnummer 653.13
Rechter(s) Mrs. Van Dorst, De Hullu, Buruma, Jörg, Van den Brink
Partijen
Noot *mr. A.A. Feenstra en mr. G.M. Boezelman*
Trefwoorden Witwassen
Regelgeving Sr - 420bis

[NBSTRAF 2015/115 Hoge Raad, 07-04-2015, 653.13, ECLI:NL:HR:2015:888 Witwassen](#)

»Samenvatting

De bewijsvoering van het Hof houdt in dat het niet anders kan zijn dan dat de aangetroffen geldbedragen uit enig misdrijf afkomstig zijn. Vervolgens heeft het Hof bij de kwalificatie van het bewezenverklaarde voorhanden hebben van deze geldbedragen als “witwassen” geoordeeld dat niet “vaststaat” dat de tenlastegelegde geldbedragen afkomstig zijn uit eigen misdrijf. Aldus heeft het Hof, zij het in minder juiste bewoordingen, tot uitdrukking gebracht dat niet in voormelde zin “aannemelijk” is geworden dat die geldbedragen onmiddellijk afkomstig zijn uit een door de verdachte zelf begaan misdrijf. Dat oordeel is niet onbegrijpelijk.

beslissing/besluit

»Uitspraak

3. Beoordeling van het eerste middel

3.1. Het middel klaagt dat het Hof het onder 1 bewezenverklaarde ten onrechte heeft gekwalificeerd als “witwassen”.

3.2.1. Het Hof heeft ten laste van de verdachte bewezenverklaard dat:

“1. hij op 8 september 2008 te Amsterdam opzettelijk voorhanden heeft gehad een geldbedrag van € 29.500,00 in coupures van € 500,00, terwijl hij wist dat het – onmiddellijk of middellijk – afkomstig was van enig misdrijf;

2. ten eerste

dat hij in de maand juni 2008 te Amsterdam tezamen en in vereniging met anderen opzettelijk buiten het grondgebied van Nederland heeft gebracht een hoeveelheid van een materiaal bevattende cocaïne, vervoerd omstreeks 20 juni 2008 door Gerard de V.;

en

2. ten tweede

dat hij op 8 september 2008 te Amsterdam om een feit bedoeld in het vierde lid of vijfde lid van artikel 10 Opiumwet, te weten het verkopen en/of afleveren en/of verstrekken en/of vervoeren en/of aanwezig hebben van cocaïne, voor te bereiden of te bevorderen, opzettelijk voorhanden heeft gehad

grammenweegschaaltjes en het versnijdingsmiddel Fenecitine waarvan verdachte wist dat zij bestemd waren tot het plegen van die feiten.”

3.2.2. De bewezenverklaring van het onder 1 tenlastegelegde steunt onder meer op de volgende bewijsvoering:

“Op 8 september 2008 vindt een doorzoeking plaats in de woning van verdachte op het adres A.straat 1 in Duivendrecht. Daarbij treft het opsporingsteam niet alleen verdachte, maar ook een man genaamd Piet de J. in de woning aan.

Bij de doorzoeking wordt het volgende aangetroffen:

- een contant geldbedrag van in totaal € 20.500 in het nachtkastje van de slaapkamer;
- een tabel reistijden bus Göteborg;
- een contant geldbedrag van in totaal € 9.000,- in de berging;
- drie weegschaaltjes in de linker keukenlade.

Het geld wordt aangetroffen in coupures van € 500.”

3.2.3. Het Hof heeft ten aanzien van het onder 1 bewezenverklaarde voorts het volgende overwogen:

“Het hof acht ook het onder 1 ten laste gelegde wettig en overtuigend bewezen. Het hof neemt ten aanzien van dit feit het volgende in aanmerking:

- Het bedrag aan contanten ter hoogte van 29.500 EURO is ongebruikelijk hoog om thuis, in een nachtkastje dan wel berging te bewaren,
- De aangetroffen coupures van € 500,- zijn in het dagelijkse verkeer niet gangbaar.
- Het bij de Belastingdienst bekende inkomen van de verdachte maakt het onaannemelijk dat evengenoemd geld uit legale bron afkomstig spaargeld van de verdachte zou zijn. Dat een deel van het bij de verdachte aangetroffen bedrag (dat in zijn nachtkastje is aangetroffen) ter hoogte van 20.500 EUR een legale herkomst heeft uit handelsactiviteiten van Nwafor is voorts onaannemelijk nu laatstgenoemde hierover wisselend heeft verklaard en voorts de ter adstructie van de herkomst van evengenoemde geldbedragen overgelegde bescheiden hiervoor geenszins een concrete onderbouwing vormen.

Gelet op het vorenstaande is het hof dan ook, anders dan de raadsman, van oordeel dat de zijdens verdachte gestelde herkomst van bedoelde gelden onaannemelijk is. Naar het oordeel van het hof kan het daarom niet anders zijn dat evengenoemde geldbedragen afkomstig waren uit enig misdrijf.”

3.2.4. Het Hof heeft het onder 1 bewezenverklaarde gekwalificeerd als “witwassen” en heeft ten aanzien van die kwalificatie het volgende overwogen:

“Nu uit de stukken uit het dossier noch anderszins vaststaat dat het voorhanden hebben van de ten laste gelegde geldbedragen afkomstig zijn uit eigen misdrijf is het hof, anders dan de raadsman van oordeel dat het bewezenverklaarde kan worden gekwalificeerd als hierboven vermeld.”

3.3.1. Het middel doet een beroep op recente rechtspraak van de Hoge Raad over in het bijzonder het verwerven of voorhanden hebben van onmiddellijk uit eigen misdrijf afkomstige voorwerpen. Die rechtspraak komt er – kort gezegd – op neer dat in zulke gevallen bepaaldelijk eisen worden gesteld aan de motivering van het oordeel dat sprake is van (schuld-)witwassen in die zin dat dan uit die motivering moet kunnen worden afgeleid dat de verdachte het voorwerp niet slechts heeft verworven of voorhanden heeft gehad, maar dat zijn gedragingen ook (kennelijk) gericht zijn geweest op het daadwerkelijk verbergen of verhullen van de criminele herkomst van het voorwerp. (Verg. met verdere verwijzingen HR 2 juli 2013, ECLI:NL:HR:2013:150, NJ 2013/515, rov. 6.4.1, 6.4.2 en 6.5). Deze rechtsregels hebben slechts betrekking op het geval dat de verdachte voorwerpen heeft verworven of voorhanden heeft gehad, terwijl aannemelijk is dat die voorwerpen onmiddellijk afkomstig zijn uit een door de verdachte zelf begaan misdrijf (HR 17 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:2001, NJ 2014/75 en HR 25 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:702, NJ 2014/302, *NbSr* 2014, 141, rov. 3.8).

3.3.2. Indien de feitenrechter zijn kwalificatiebeslissing in de hierboven onder 3.3.1 bedoelde zin heeft gemotiveerd, kan die motivering in cassatie worden getoetst. Maar ook indien de feitenrechter de bewezenverklaring zonder hierop gerichte motivering als (schuld-)witwassen heeft gekwalificeerd omdat zich (kennelijk) niet een geval voordoet als hiervoor onder 3.3.1 bedoeld, kan dat (kennelijke) oordeel in cassatie op zijn begrijpelijkheid worden getoetst.

Het oordeel dat niet sprake is van een onmiddellijk uit eigen misdrijf afkomstig voorwerp zal vooral niet begrijpelijk kunnen zijn indien:

(i) daarnaast sprake is van een ten laste van de verdachte uitgesproken bewezenverklaring ter zake van het begaan van een ander misdrijf met betrekking tot hetzelfde voorwerp, door middel van welk misdrijf de verdachte dat voorwerp kennelijk heeft verworven of voorhanden heeft (bijvoorbeeld de buit van een door de verdachte zelf begaan vermogensmisdrijf), dan wel

(ii) rechtstreeks uit de bewijsvoering voortvloeit dat sprake is van – kort gezegd – het verwerven of voorhanden hebben van een voorwerp dat onmiddellijk afkomstig is uit een door de verdachte zelf begaan misdrijf, dan wel

(iii) de juistheid in het midden is gelaten van hetgeen door of namens de verdachte met voldoende concretisering is aangevoerd met betrekking tot dit verwerven of voorhanden hebben door eigen misdrijf (HR 16 december 2014, ECLI:NL:HR:2014:3618, *NbSr* 2015, 66 rov. 2.3.1 en 2.3.2).

3.4. In het onderhavige geval gaat het om onder de verdachte in zijn woning aangetroffen geldbedragen van € 20.500 en € 9.000. De bewijsvoering van het Hof houdt in dat het niet anders kan zijn dan dat de geldbedragen uit enig misdrijf afkomstig zijn. Vervolgens heeft het Hof bij de kwalificatie van het onder 1 bewezenverklaarde voorhanden hebben van deze geldbedragen als “witwassen” geoordeeld dat niet “vaststaat” dat de tenlastegelegde geldbedragen afkomstig zijn uit eigen misdrijf. Aldus heeft het Hof, zij het in minder juiste bewoordingen, tot uitdrukking gebracht dat niet in voormelde zin “aannemelijk” is geworden dat die geldbedragen onmiddellijk afkomstig zijn uit een door de verdachte zelf begaan misdrijf.

Dat oordeel is niet onbegrijpelijk. Niet alleen vloeit het tegendeel niet rechtstreeks voort uit de bewijsvoering van het Hof en is door of namens de verdachte niets aangevoerd over het op 8 september 2008 voorhanden hebben van die geldbedragen door eigen misdrijf, maar de onder 2 bewezenverklaarde misdrijven (kort gezegd: uitvoer van cocaïne in de maand juni 2008 en voorbereiding van de verkoop enz. van cocaïne op 8 september 2008) zijn ook niet zodanig dat daaruit zonder meer volgt dat de verdachte de geldbedragen kennelijk door deze misdrijven heeft verworven of voorhanden heeft gehad.

3.5. Het middel faalt.

»Annotatie

Over witwassen is het laatste nog niet gezegd of geschreven. De bijzonder ruime formulering van de wettelijke strafbaarstelling heeft begrijpelijkerwijs geresulteerd in een evenzo bijzonder ruim aanbod aan jurisprudentie waarin een en ander wordt uitgekristalliseerd. Inmiddels worden de contouren van de reikwijdte van de kwalificatie ‘witwassen’ steeds duidelijker, onder meer door de eisen die worden gesteld aan de motivering daarvan.

Om aan de kwalificatie witwassen toe te komen moet eerst sprake zijn van een ‘gronddelict’ waaruit vermogen of een voorwerp is verkregen. Dit vermogen of het voorwerp is dan aan te merken als ‘uit misdrijf verkregen’. Om te voorkomen dat het enkel voorhanden hebben vermogen uit misdrijf automatisch resulteert in de kwalificatie witwassen, stelt de Hoge Raad de eis dat in het geval van onmiddellijk (direct) uit eigen misdrijf afkomstige voorwerpen of vermogen goed gemotiveerd moet worden waarom in dat geval sprake is van witwassen. Een welkome afbakening van de ruime wettelijke strafbaarstelling. Uit de motivering moet kunnen worden afgeleid dat de gedragingen van de verdachte gericht zijn geweest op het daadwerkelijk verbergen of verhullen van de herkomst van het voorwerp. Het enkele verwerven of voorhanden hebben ervan is niet genoeg (zie o.a. HR 2 juli 2013, ECLI:NL:HR:2013:150), in dat geval is geen sprake van witwassen. Deze eis geldt niet als het gaat om voorwerpen die *niet* onmiddellijk (dus indirect) afkomstig zijn van een door de verdachte zelf begaan misdrijf. In dat geval is het illegale voorwerp of vermogen al gebruikt als ware het legaal. Deze motiveringseis geldt ook niet als het gaat om voorwerpen die onmiddellijk of middellijk afkomstig zijn uit een door iemand anders begaan misdrijf (zie o.a. HR 25 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:702).

In het arrest van 7 april 2014 gaat het om een verdenking in de zin van de Opiumwet en een verdenking van witwassen. De bewezenverklaring op het laatste punt is in cassatie voorgelegd aan de Hoge Raad. Het ging om een bij de verdachte aangetroffen bedrag van € 29.500 in coupures van € 500. In de berging van de verdachte is € 20.500 aangetroffen en € 9.000 lag in het nachtkastje van de verdachte. Hof Amsterdam acht het wettig en overtuigend bewezen dat sprake is van witwassen. Daarbij overweegt het hof onder

meer dat het aangetroffen bedrag onredelijk hoog is om thuis in een nachtkastje dan wel een berging te bewaren. Daarnaast zijn de aangetroffen coupures van € 500 niet gangbaar. Ook het bij de Belastingdienst bekende inkomen van de verdachte maakt het onaannemelijk dat het vermogen uit een legale bron afkomstig spaargeld van de verdachte zou zijn. Ten aanzien van de voor de € 20.500 betoogde legale herkomst uit handelsactiviteiten meent het hof dat dat onaannemelijk is, nu daarover wisselend is verklaard. Ook anderszins gedocumenteerde onderbouwing ontbreekt volgens het hof. Het hof oordeelt dat het niet anders kan zijn dat de bedragen afkomstig waren uit misdrijf. Ten aanzien van de kwalificatie witwassen heeft het hof overwogen: "Nu uit de stukken uit het dossier noch anderszins vaststaat dat het voorhanden hebben van de ten laste gelegde geldbedragen afkomstig zijn uit eigen misdrijf is het hof, anders dan de raadsman van oordeel dat het bewezenverklaarde kan worden gekwalificeerd als hierboven vermeld".

Zonder het tweede en derde middel tekort te willen doen, is het eerste middel interessant in het kader van de uitkristallisering van de motiveringseisen van witwassen. Anders dan Advocaat-Generaal mr. Hofstee concludeert in zijn conclusie van 9 december 2014 (ECLI:NL:PHR:2014:2863), oordeelt de Hoge Raad dat het middel dat zich richt tegen de motivering van het hof faalt. De Hoge Raad heeft overwogen dat de bewijsvoering van het hof inhoudt dat het 'niet anders kan zijn dan dat de geldbedragen uit enig misdrijf afkomstig zijn' en dat niet 'vaststaat' dat de tenlastegelegde geldbedragen afkomstig zijn uit eigen misdrijf. Hieruit is volgens de Hoge Raad af te leiden dat het hof tot uitdrukking heeft gebracht, 'zij het in minder juiste bewoordingen' dat niet 'aannemelijk' is geworden dat die geldbedragen onmiddellijk afkomstig zijn uit een door de verdachte zelf begaan misdrijf. Dat oordeel is volgens de Hoge Raad niet onbegrijpelijk. Niet alleen vloeit het tegendeel niet rechtstreeks voort uit de bewijsvoering, ook is door of namens verdachte hierover niets aangevoerd, aldus de Hoge Raad. Daarmee volgt de Hoge Raad de eerder uitgezette lijn.

Het is onzes inziens de vraag of het oordeel van het hof in deze specifieke casus wel zo begrijpelijk is. Het arrest van het hof is niet gepubliceerd, maar uit de conclusie van de A-G is op te maken dat het hof heeft overwogen dat het aannemelijk is dat het geldbedrag van € 9.000 aan verzoeker toebehoort, maar dat het niet heeft kunnen vaststellen aan wie het geldbedrag van € 20.500 toebehoort. Een overweging die het arrest van de Hoge Raad kennelijk niet heeft gehaald in het kader van de beoordeling van het middel. De A-G vraagt terecht aandacht voor het door het hof gemaakte onderscheid ten aanzien van de beide geldbedragen. De A-G concludeert dat door de enkele vraagstelling over die motivering het middel gegrond dient te worden verklaard voor wat betreft het bedrag van € 9.000. Het onderscheid tussen beide bedragen is onbegrijpelijk, gelet op de overweging van het hof dat op basis van het dossier niet vaststaat dat de bedragen afkomstig zijn uit eigen misdrijf. Mist er dan niet een schakel in de bewijsoverwegingen? Had het hof geen aandacht moeten besteden aan de vraag waarop wordt gebaseerd dat de € 9.000 wel aan de verdachte toebehoort? Daaruit zou immers kunnen worden afgeleid dat aannemelijk is dat het bedrag uit eigen misdrijf afkomstig is, omdat de afweging wordt gemaakt dat het niet aannemelijk is dat het spaargeld is dan wel afkomstig zou zijn uit bij de Belastingdienst bekende inkomsten. Zonder kennisname van het procesdossier concluderen wij dat het geld toebehoort aan de verdachte, dat het geld niet afkomstig is uit legale inkomsten maar uit misdrijf en dat de verdachte betrokken is bij drugshandel. Wat is dan een meer aannemelijke verklaring voor de herkomst van het geld dan een door de verdachte zelf begaan misdrijf zoals drugshandel of belastingfraude?

De overwegingen van het hof laten nogal wat ruimte voor verschillende interpretaties. De tegenstrijdigheid in de overwegingen van het hof lijken door de Hoge Raad met 'aannemelijkheid' te worden weggenomen, terwijl voor het wegnemen van de tegenstrijdigheid op zich een nadere motivering op zijn plaats was geweest. Zeker nu ook de Hoge Raad uitdrukkelijk overweegt dat het hof niet de juiste bewoordingen heeft gebruikt. Ook uit eerdere jurisprudentie blijkt dat het aantreffen van een grote hoeveelheid contant geld bij een verdachte terwijl hij actief (b)lijkt te zijn geweest met lucratieve misdrijven, aanleiding geeft om aan te nemen dat dit geld afkomstig is uit door de verdachte *zelf* begane misdrijven zonder dat die misdrijven heel concreet worden omschreven (zie o.m. Rb. Rotterdam 24 september 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:7286 en Hof Amsterdam 2 oktober 2013, ECLI:NL:GHAMS:2013:3188, HR 17 december 2013, ECLI:NL:HR:2013:2002, HR 17 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:325 en HR 9 juni 2015, ECLI:NL:HR:2015:1500).

Het blijkt niet altijd gemakkelijk vast te stellen of sprake is van voorwerpen of vermogen die direct afkomstig zijn uit eigen misdrijf. Dit blijft afhankelijk van de feiten van het specifieke geval. In de praktijk blijkt dat een veelheid aan handelingen door de betrokken verdachte de zaak nog complexer maakt. De vraag is wanneer het voorwerp dat onmiddellijk uit eigen misdrijf is verkregen die status verliest. Is dat het geval als het vermogen uit eigen misdrijf wordt aangewend voor het aankopen van een ander goed? En is dat ook het geval als het vermogen elders wordt gestald?

De relevantie van deze vragen blijkt onder meer uit het arrest van de Hoge Raad dat een week na het onderhavige arrest is geweest. Op 14 april 2015 was een zaak aan de orde waarin de verdachte door middel van oplichting of valsheid in geschrift hypothecaire leningen heeft afgesloten (ECLI:NL:HR:2015:950). Uit deze leningen heeft verdachte een bedrag verkregen, dit bedrag is onmiddellijk afkomstig uit eigen misdrijf. De met deze gelden aangekochte panden zijn volgens de Hoge Raad niet direct uit eigen misdrijf afkomstig (zie ook HR 25 maart 2014, ECLI:NL:HR:2014:693, ten aanzien van de aankoop van auto's met zwart geld). Een met name voor de financiële en fiscale strafpraktijk relevante vraag is in dit kader nog hoe op een eigen (buitenlandse) bankrekening gezet uit eigen misdrijf verkregen vermogen moet worden beoordeeld. Onzes inziens kan dit wel worden gekwalificeerd als onmiddellijk uit eigen misdrijf verkregen vermogen. Het vermogen is immers niet omgezet in een ander waardemiddel (zoals het omzetten van vermogen in onroerend goed). Het vermogen is er nog steeds, zij het niet verstopt onder een matras, in een kelder of een kluis, het is alleen geconverteerd van contant naar giraal vermogen. In dat geval geldt nog steeds dat eerst sprake kan zijn van de kwalificatie witwassen als de gedragingen van de betrokkene op het daadwerkelijk verbergen of verhullen van de criminele herkomst van die bedragen gericht is (HR 7 oktober 2014, ECLI:NL:HR:2014:2913).

mr. A.A. Feenstra en mr. G.M. Boezelman,